

لست سرخ
اثار انتیک افغانستان ،
در معرض خطر

لست سرخ
ایکوم

شورای بین المللی موزیم ها

مردم افغانستان رنج های زیادی از نقطه نظر تلفاتی جانی ، خسارات ملکیت های شخصی ، تخریب میراث فرهنگی ، موزیم ها و کنکسیونهای از صنایع دستی ، خویش را در جریان جنگ های دهه ۸۰ و ۹۰ ، متقبل شده اند . اکنون هم مردم افغانستان شاهد از دست دادن تدریجی و تاراج میراث فرهنگی خویش ، توسط غارتگران از مناطق باستانی و قاچاق و انتقال اشیای فرهنگی به خارج از کشور شان ، هستند و این مسئله پیوسته رابطه تنگاتنگ با دیگر فعالیت های جرمی دارد . این وضعیت تا زمانی ادامه خواهد داشت که قاچاقبران در مارکیت های خرید و فروش غیر قانونی آثار انتیک ، دسترسی داشته باشند .

برای جلوگیری از تاراج و تخریب آثار باستانی افغانستان ، شورای بین المللی موزیم ها (ICOM) لست سرخ آثار انتیک افغانستان ، در معرض خطر ، را بعنوان ابزار برای مقامات نافذین قانون ، افزایش آگاهی عامه و تشویق همکاری بین المللی برای حفظ میراث فرهنگی افغانستان ، طبع نموده است .

این لست سرخ درنوع خود چهارمین نشریه ، می باشد * که از جانب ایکوم درمورد آثار انتیک در معرض خطر ، به نشر رسیده است و معرف یک الگوی عمومی از کتگوری های مختلف آثار در معرض خطر ، که بصورت عموم توسط قوانین ملی و سایر وثایق بین المللی ، حمایت گردیده اند ، می باشد .

لست های سرخ آثار انتیک در معرض خطر ، توسط متخصصین امور باستانشناسی و قوم شناسی کشور ها یا مناطق اصلی آثار ، تهیه گردیده است . هدف از انتشار این لست ها ، حفظ میراث فرهنگی در حالت خطر و جلوگیری از قاچاق احتمالی این اشیاء ، از طریق همکاری با مسئولین گمرکات ، موظفین پولیس ، فروشندگان آثار هنری ، موزیم ها ، و اشخاصیکه اشیای فرهنگی را جمع می کنند ، میباشد .

با در نظر داشت این فهم ، به تمامی کسانیکه علاقمند خریداری اشیای فرهنگی افغانستان ، می باشند ، سفارش میگردد تا حین خریداری چنین اشیاء ، سند معتبر که حاکی از مالکیت بر آن باشد ، از فروشندگان تقاضا نمایند . همچنان از مسئولین تقاضا بعمل آید تا در حالت شکاکیت بر غیر قانونی بودن اشیاء ، بمنظور تحقیقات بیشتر ، چنین اشیاء را بازداشت نمایند .

* لست سرخ آثار باستانی افریقا ، ۲۰۰۰

لست سرخ آثار باستانی امریکایی لاتین ۲۰۰۳

نشر عاجل لست سرخ آثار انتیک عراق ، در معرض خطر ۲۰۰۳

معرفی

میراث عظیم باستانی افغانستان که دارای ارزش جهانی می باشد در حال حاضر در معرض خطرات جدی ناشی از تخریبات سازماندهی شده و تاراج توسط مجرمین ، قرار دارد . موزیم ملی افغانستان مورد تاراج قرار گرفته و بخش بزرگ از داشته های خود را از دست داده که بسیاری آنها بصورت غیر قانونی در بازارها راه یافته است. محلات و مراکز نگهداری آثار باستانی متعلق به دوران سنگ الی قرن بیستم ، مورد دستبرد قرار گرفته و بصورت سیستماتیک به یغما برده شده است. اشیای ساخته شده از مواد مختلف متعلق به دوره های ما قبل تاریخ هند و یونان، بودایی و اسلامی ، شامل اشیای سرقت شده می باشد. مجسمه ها ، قطعات تعمیراتی ، نسخ خطی باستانی و دیگر اشیای برنزی و چوبی بصورت غیرقانونی به خارج صادرگردیده است. بناً وظیفه جامعه بین المللی می باشد تا متحداً در جهت حفظ این میراث دارای ارزش استثنایی ، اقدام نماید.

هدف

این سند بعنوان رهنما جهت کمک برای شناسایی اشیای فرهنگی افغانستان، که بصورت غیر قانونی به خارج صادرگردیده است ، برای موزیم ها ، فروشندگان آثار هنری ، اشخاصی ایکه آثار هنری را جمع می کنند ، مأمورین گمرکات و موظفین پولیس ، به نشررسیده است. این لست معرف کتگوری های مختلف وبطور مجموعی انواع مختلف اشیا انتیک که بشکل غیر قانونی در بازارهای انتیک فروشی رسیده است ، می باشد. متذکر میگردد که این اشیا توسط قانون در افغانستان مصون شناخته شده و صدور و خرید و فروش آنها جداً منع می باشد. بناً از تمام موزیم ها، مراجع مزایده کننده ، انتیک فروشان و کسانیکه آثار انتیک را جمع می نمایند ، تقاضا بعمل آمده است تا این گونه اشیا را بدون عنوان مشخص و اسناد دقیق ، خریداری ننمایند . با درک این فهم که لست سرخ آثار انتیک افغانستان ، در معرض خطر ، بازتاب دهنده انواع کلی آثار مسروقه متعلق به افغانستان، نمی باشد، سفارش میگردد تا هر اثر انتیک که در جریان خرید و فروش معلوم گردد که متعلق به افغانستان است باید با بسیار احتیاط در مورد خریداری آن عمل گردد.

میراث فرهنگی افغانستان توسط وثایق ذیل مصون شناخته شده است :

قانون حفظ آثار فرهنگی - تاریخی افغانستان ، توشیح ۲۰ می ۲۰۰۴ (شماره ۸۲۸ مؤرخ ۳۱ ثور ۱۳۸۴)

بتاریخ ۲۰ مارچ ۱۹۷۹ افغانستان به میثاق حفظ میراث فرهنگی و طبیعی جهان ۱۹۷۲- یونسکو الحاق نموده است .

بتاریخ ۸ سپتامبر ۲۰۰۵ افغانستان به میثاق بروسایل منع و جلوگیری از صدور ، ورود غیر قانونی دارایی های فرهنگی و بازگشت ان به کشور مبداء (۱۹۷۰ یونسکو) الحاق نموده است .

این لست سرخ مشتمل بر کتگوری های از اشیای ذیل می باشد:

(تصاویر حاوی این لست ، بازتاب دهنده تصویری از اشیای بسرقت رسیده ، نمی باشد. بلکه محض برای شرح کتگوری های اشیای ایکه مورد قاچاق و ترافیک غیرقانونی قرارگرفت است ، می باشد).

ظروف کلاسی / سفالی

اشکال و نشانه های گلدان این نوع ظروف کلاسی مبین عتیق بودن و مشخصه قدامت این اشیای افغانستان ، محسوب میگردد. (شکل شماره ۱)

۱. ظروف کلاسی با نقاشی درخت انجیر، وابسته به محل موندیگک، هزاره سوم قبل از میلاد. بلندی ۹ الی ۱۹ سانتی متر. موزیم گیمی ، عکاس - تیری اولیویر ،

۵/۲. تیر مسی ، نیزه و تیر دنداندار ، هزاره ۳/۲ قبل از میلاد (C) گراون

اثار نخستین کار برد فلز

اشیای مسی ، مبین نمونه های فرسایش جدی می باشد. این اشیای مشتمل بر شمشیرهای پهن، نوک تیر ، سرتیر، تیر دنداندار، دار ، تیغ های سوراخ کن و قطع کن ، می باشند. (اشکال شماره ۲، ۳، ۴، ۵)

۶، ۷. بوتل های مس مخلوط مواد آرایش ، احتمالاً متعلق به ۳/۲ سال قبل از میلاد (c) کراون

مرتبان های فلزی مواد آرایش

مرتبان های کوچک سه پایه که احتمالاً به صورت شبیه حیوان ساخته شده. این مرتبان ها بعضاً دارای یک میلهء برای استعمال مواد آرایش ، میباشند. (اشکال شماره ۶، ۷)

۸. مجسمهء کوچک، باکتریا ، ارتفاع ۱۴ سانتی متر ، کلورایت و اهکی متعلق به ۳ قرن قبل از میلاد (c) اژانس فوتوگرافی اتحادیه موزیم های

مجسمه های کوچک باکتریان

در ساخت این مجسمه های کوچک از اهنک و کلورایت ، استفاده شده است (معمولاً با سرکوچک و لباس کلان) ، گفته میشود که این اثار متعلق به یک ساحه وسیعی در شمال افغانستان می باشد که حتی نواحی را در شرق ایران و جنوب ترکمنستان ، نیز احتوا می نماید .

اندازه اکثراً ۱۴ سانتی متر بلندی (شکل شماره ۸)

Chuzeville (RMN)

8

صندوق نگهداری اشیای قیمتی

این جعبه ها معمولاً شکل ساچمه مانند داشته و دارای سرپوش بلند دسته دار می باشد و از سنگ (بعضاً سستینیت) ، برونز و فلزات قیمتی مانند (طلاه و نقره) ساخته شده است .
اندازه : ۲ الی ۵۰ سانتی متر بلندی (شکل شماره ۹)

۹. جعبه طلایی متعلق به قرن یکم ، ۴ سانتی متر بلندی (C) موزیم بریتانیا

9

پایه یا اعصاب سنگی

کار های سنگی بشکل میله ها و یا پایه ها، بعضاً یک طرف ان بشکل سم اسپ حک و ساییده شده است . اندازه : دو متر طول (شکل شماره ۱۰)

10

اوزان سنگی

این اوزان از یک نوع سنگ (سنگ خارا) و چونه ساخته شده است . انواع مختلف این اوزان مانند : قطره ، بکس دستی ، توپ مانند بعضاً با یک حلقه کوچک ، وجود دارد . اندازه ۲۰ الی ۳۰ سانتی متر بلندی (شکل شماره ۱۱)

۱۰. سنگ پالش شده سپتر ، متعلق به هزاره ۳/۲ قبل از میلاد (C) کرون

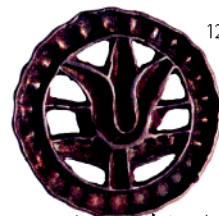

11

۱۱. سنگ خارا (گرانیت) و چونه ، از ۲۰ الی ۳۰ سانتی متر بلندی متعلق به هزاره ۳/۲ قبل از میلاد .

مهرها

مهرهای سنگی ، فلزی ، پوست ، استخوان و دیگر مواد. مهرهای کوپه معمولاً بشکل دایره ای ، با قطر ۲ تا ۳ سانتی متر، مبین تصویر منکشف از اشکال هندسی ، صلیب ، پرندگان و حیوانات . اندازه قطر ۲ تا ۳ سانتی متر، (اشکال شماره ۱۲ و ۱۳)

12

13

۱۲، ۱۳. مهر های کوپه ای مسی ، باکتریا ، متعلق به هزاره دوم و سوم قبل از میلاد. (C) کراون

عاجها

تخته های عاجل با تزئین حکاکی . معمولاً در اشیای چوبی مانند بکس مرصع. (اشکال شماره ۱۴ و ۱۵) ،

14

۱۴. پارچه تزئین شده عاجل از بگرام (C) موزیم کابل

15

۱۵. تخته عاجل از بگرام (C) دومنیک دیووه

سکه ها

سکه های انتیک ضرب شده در برنز ، نقره ، و طلا ، توسط دست . سکه های قبل از اسلام معمولاً در یک روی آن تصویر پادشاه و در روی دیگران کلمات ستایشی ، حکاکی شده است . سکه های دوره اسلامی با رسم خط عربی تزئین شده است . (اشکال شماره ۱۶ ، ۱۷ ، ۱۸ ، ۱۹ ، ۲۰ ، ۲۱)

- ۱۶. سکه نقره ای "مبله های منحنی" همراه با سوراخهای گلدار (قرن ۴-۵ قبل از میلاد)
- ۱۷. سکه های هندویونان ، سکه های نقره ای میناندر I (۱۶۵-۱۳۰ قبل از میلاد)
- ۱۸. سکه های هندو سیتیان ، سکه های نقره ای از ایس I (۲۵-۷۵ قبل از میلاد)
- ۱۹. سکه های کوشان ، سکه های برنزی اویشکا پسر کنشکا I (۱۵۳-۱۹۱ بعد از میلاد)
- ۲۰. سکه های ساسانی ، سکه های نقره ای شاپور II (۲۲۶-۴۴۲ بعد از میلاد)
- ۲۱. سکه های غزنوی ، (۹۶۲-۱۱۸۶ بعد از میلاد) سکه های طلایی قیوام ال دولها تغریب (AH: ۴۴۴)

نسخ خطی

نسخ قدیمی به رسم خط اندیک و بعضاً باختری ، معمولاً در برگ درختان . (شکل شماره ۲۲)

۲۲. متن مقدس بودا در کاغذ متعلق به قرن ششم - هشتم

(C) موزیم کابل

۲۳. پارچه بودا از کارگر (C) موزیم کابل

پارچه های جدا شده از منقوشه های دیوار

پارچه های رسمی شده اکثر آبارنگ امیزی ظریف با رنگ های ابتدایی (سرخ ، ابی ، سبزو زرد) . خود تصویر با رنگ سیاه تزئین میباید . زمین این پارچه ها رنگ سفید مخلوطی از گل با سنگ ریزه ها ، بوده و معمولاً این منقوشه ها تصاویر بودا ، می باشد . (شکل شماره ۲۳)

مجسمه های بودایی

الف - سرهای سنگی وحالات برجسته: مجسمه های برجسته بودا از نوع گندهارا بعضاً حالات حکایتی را نشان میدهد . (اشکال شماره ۲۴ و ۲۵)
 ب- گچکاری: یاد بود از نوع یونانگرایی با تعریف ظریف از روش های بودایی (شکل شماره ۲۶)
 ج - گل رنگ امیزی شده: پارچه سنگی مجسمه (معمولاً چست ولی بعضاً چونه) ، گچ و گل . این اشیا معمولاً تصاویر انفرادی از بودا و بودستوا ، اما بعضاً بصورت مؤنث و مذکر نشان داده شده است . (اشکال شماره ۲۴ ، ۲۵ ، ۲۶ ، ۲۷)

- ۲۴. سرسنگی . (C) موزیم گیمی ، عکاس Thierry Ollivier
- ۲۵. زندگی بودا (چست) از هده متعلق به قرون یکم - سوم ، ارتفاع ۷۸ سانتی متر (C) موزیم گیمی عکاس Thierry Ollivier

- ۲۶. گچ کاری سربیک زن ، از هده متعلق به قرون سوم و چهارم ، ارتفاع ۱۰,۷ متر ، سانتی متر (C) عکاس Thierry Ollivier
- ۲۷. مواد گلی رسمی شده ای یک زن ، متعلق به قرون چهارم و پنجم (C) موزیم کابل

دوره اسلامی

شیوه نگارش

اوراقی از رسم الخط اسلامی بصورت جداگانه و یا بطور دوخته شده بشکل یک کتاب، وجود دارد. این اوراق مشتمل بر پارچه های تزئینی خطاطی شده معمولاً به زبان فارسی و بعضاً به زبان عربی، می باشد. صفحات ان بصورت عموم توسط گلهای رنگارنگ تزئین گردیده است. بعضاً توضیحات ان بشکل روشن و رنگارنگ بیان شده است. بندرت تصویر به رنگ سیاه نشان داده شده است. (شکل شماره ۲۸)

۲۸. صفحه از رسم الخط متعلق به قرن ۱۸ (c) موزیم کابل

کاری های فلزی

تولید عالی برنزی مرصع با طلا کاری و نقره کاری بندرت به بازار راه یافته است. اما اشیای مسی تقریباً کم ارزشتر به انواع مختلف در بازار پیدا می شود. این اشیای مزین بعضاً با برنز نیز مرصع شده اند. (اشکال شماره ۲۹، ۳۰)

29

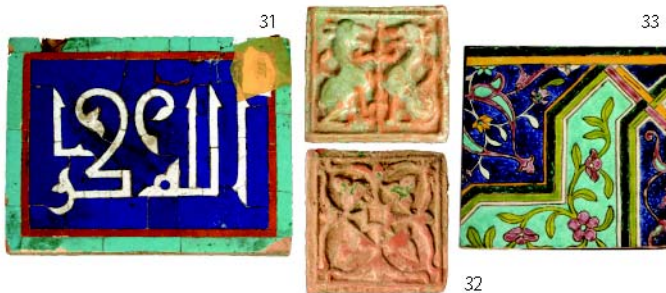
30

۲۹. افتابه های مسی با فلزهای مرکب، متعلق به قرن ۱۳ میلادی.

۳۰. فتابه های مسی با فلز هامرکب، مرصع با مس متعلق به قرن ۱۲/۱۳ میلادی (C) کراون

آجر یا کاشی کاری

کاشی های سیرامیک شیشه ای قالب شده، اکثراً بشکل چهارضلعی و بعضاً بشکل چندین بعدی، با تزئین از تصاویر حیوانات، نباتات و رسم الخط. (اشکال شماره ۳۱، ۳۲، ۳۳)

31

33

32

۳۱. کاشی های سیرامیک شیشه ای متعلق به قرن ۱۷

۳۲. کاشی های سیرامیک شیشه ای، احتمالاً از غزنی متعلق به قرن یازدهم.

۳۳. کاشی های سیرامیک شیشه ای شکل قاجار فارسی قرن ۱۹. (C) کراون

سفالی / کلالی

این نوع اثار مشتمل بر کاسه های، بامیانی، به رنگ های سبز و زرد است که داخل ان به شکل سگرافیاتو تزئین گردیده است. (اشکال شماره ۳۴ و ۳۵)

34

35

۳۴، ۳۵. کاسه های کلالی از افغانستان متعلق به

قرن سیزدهم (c) کراون

(پارچه ها) اشیای معماری

پارچه های سنگی با کار های عالی، معمولاً از مرمر سفید که روی ان رسم الخط اسلامی، و یا چیز های تزئینی، حک شده است. بعضاً همرا با پارچه های معماری که معرف تاریخ های دوره های مختلف افغانستان است، می باشد.

36

37

۳۶، ۳۷. اشیای اسلامی تزئین شده مرمری متعلق به قرن دوازدهم

(c) کراون

ایکوم بعنوان یک سازمان بین المللی موزیم ها و متخصصین موزیم ، متعهد بر حفظ ، تداوم و تماس با اجتماع میراث فرهنگی و طبیعی جهان ، ملموس و ناملموس ، میباشد. این مؤسسه از ۲۱۰۰۰ ، عضو در ۱۴۱ کشور عضو، تشکیل گردیده است. ایکوم شبکه بین المللی متخصصین موزیم را مطابق به طیف های دسپلین و تخصص ، فراهم میسازد. ایکوم بعنوان یک سازمان غیردولتی و غیر انتفاعی در سال ۱۹۴۶ ، تأسیس گردید، و بعنوان مشاور با یونسکو و شورای اجتماعی و اقتصادی ملل متحد ، روابط رسمی دارد . مبارزه علیه ترافیک غیر قانونی اشیای فرهنگی یکی از اهداف اساسی ایکوم ، محسوب میگردد. لست سرخ اثار انتیک افغانستان ، در معرض خطر ، جهت حفظ میراث فرهنگی افغانستان و جلوگیری از فروش غیرقانونی اشیای با ارزش این کشور ، تألیف و منتشر گردیده است. گفتنی است که انتشار این لست مبتنی بر نظریه نشر لست سرخ از جانب ایکوم ، صورت پذیرفته و به سلسله انتشارات لست های قبلی در مورد ، افریقا ، امریکایی لاتین و عراق ، تهیه و ترتیب گردیده است .

<http://icom.museum/redlist>

به کمک :

وزارت امور خارجه ایالات متحده امریکا
بخش تعلیم و تربیه و امور فرهنگی

Maison de l'UNESCO
1, rue Miollis - 75732 Paris Cedex 15 - France
Tel. +33 (0)1 47 34 05 00 - Fax +33 (0)1 43 06 78 62
Email: secretariat@icom.museum - <http://icom.museum>